

Grootverbruiker heeft al veel bespaard

De Nederlandse landbouw wil per jaar twee procent energie besparen. Geen punt waarschijnlijk voor de veehouderij. Voor de glastuinders die al veel hebben geïnvesteerd in energiebesparing zal het minder makkelijk zijn. “Snelle winst zit er niet meer in”, aldus Sjaak Bakker van Wageningen UR Glastuinbouw.

Een groot aantal organisaties ondertekende in juni samen met de ministers Gerda Verburg (LNV), Jacqueline Cramer (VWS) en Maria van der Hoeven (EZ) het convenant Schone en zuinige agrosectoren. De uitgebreide afsprakenlijst heeft één hoofddoel: de uitstoot van CO₂ moet ten opzichte van 1990 met 3,5 megaton omlaag, en liefst met nog wat meer.

Om dat mogelijk te maken belooft de rijksoverheid te investeren in onderzoek naar energiebesparing en de productie van groene energie. Als regelgeving bijvoorbeeld het vergisten van mest in de weg staat, moet die worden herzien. In internationaal verband belooft de Nederlandse overheid ervoor te zorgen dat de Nederlandse landbouwsector in de slag met de internationale concurrentie geen nadeel zal ondervinden van de maatregelen om het gebruik van fossiele brandstoffen te beperken. De grootverbruiker van brandstof, de glastuinbouwsector, heeft een prominente plek in het convenant.

Paprika

De Nederlandse glastuinbouw heeft de afgelopen jaren al flink geïnvesteerd in energiebesparing. In 2006 was het verbruik per kilo paprika of tomaat ten opzichte van 1980 al met 56 procent teruggedrongen. En dat moet nog beter, hebben vertegenwoordigers van de sector en de overheid afgesproken. Elk jaar moet de energie-efficiëntie met twee procent verbeteren. Kassen die na 2020 worden gebouwd moeten klimaatneutraal zijn, en de sector moet in dat jaar leverancier zijn van schone energie en warmte. Om dat alles te bereiken investeert de overheid 258 miljoen euro, vooral in onderzoek en innovatie. Veel goede voornemens dus, maar één ervan staat onder druk: de afspraak dat het areaal aan energiezuinige semi-gesloten kassen sterk zal groeien. Veel tuinders blijken nu liever te investeren in warmtekrachtkoppeling (wkk). Kleine energiecentrales die naast elektriciteit voor het net de warmte en CO₂ aan de kas leveren. Warmtekrachtkoppeling is vooral interessant door de huidige hoge elektriciteitsprijzen. Tuinders krijgen de warmte en de CO₂

van de wkk-installatie haast voor niets door de hoge prijs die zij ontvangen voor de elektriciteit die ze aan het net leveren.

Dat werpt de vraag op hoe zinnig het convenant is. Hun investeringen doen tuinders toch op basis van bedrijfseconomische afwegingen. “Natuurlijk heb je niet alles in de hand, maar eerdere convenanten hebben wel laten zien dat dit soort afspraken zin hebben”, zegt Sjaak Bakker, manager van de business unit Glastuinbouw van Wageningen UR. “Misschien word je op een enkel punt ingehaald door de praktijk. Glastuinbouwers zijn ondernemers, geen ideële instellingen. Ze doen geen investeringen die niet renderen. Aan de andere kant is er wel het besef dat de sector een *licence to produce* nodig heeft. Geen andere sector heeft al zoveel aan energiebesparing gedaan als de glastuinbouw.”

Bakker denkt ook dat investeren in kennis loont. De belangstelling voor innovaties is overweldigend. “Ondernemer Stef Huisman heeft al tweehonderd groepen over de vloer gehad in zijn kas als energiebron. En ook Rik van den Bosch heeft al minstens zoveel lezingen gegeven over zijn bedrijf dat als eerste in Nederland aardwarmte gebruikt. De glastuinbouw is als sector erg gespist op vernieuwing.” Toch zal nog eens dertig procent energie besparen niet vanzelf gaan, denkt Bakker. “Het moet kunnen, maar dan moet je wel alle alternatieven die er nu zijn combineren en nieuwe systemen ontwikkelen. Snelle winst zit er niet meer in.”

Krachtvoer

Die snelle winst moet wel te halen zijn voor de veehouderij, denkt Peter Groot Koerkamp, hoogleraar Agrarische bedrijfstechnologie. De twee procent efficiencywinst per jaar die alle sectoren hebben beloofd, is voor veehouders geen groot probleem, denkt hij. “Koeien bijvoorbeeld produceren elk jaar al één procent meer melk. Dan is twee procent efficiencywinst niet ambitieus.” Volgens Groot Koerkamp is een groot deel van het energieverbruik van de veehouderij niet zichtbaar op melkvee-, kippen- of varkensbedrijven.

“Uit levenscyclusanalyses blijkt dat het grootste deel van de energie gaat zitten in de productie van krachtvoer. Het telen van bijvoorbeeld soja, graan en andere voedingsstoffen met kunstmest en het verwerken en transporteren ervan kost veel meer dan dat beetje dat een boer op zijn bedrijf verstoekt. Daar besteed je slechts tien tot twintig procent van de energie, de rest zit aan de voor- of achterkant van het bedrijf. Als je naar een klimaatneutrale veehouderij wil, kom je er daarom niet met wat zonnecellen en een mestvergister. Je zult toe moeten naar een veehouderij die veel minder of ander krachtvoer gebruikt, en voor de productie van voer dat geen of minder kunstmest vraagt. Daar heb je minstens zoveel kennis van plantaardige productie bij nodig als van veehouderijssystemen.”

Verspilling

In het convenant spreken veehouderij en overheid onder andere af dat er in 2020 1,5 miljard kubieke meter biogas geproduceerd wordt door mestvergisting, en dat tweederde van de Nederlandse productie van kippenmest via verbranding wordt omgezet in warmte en elektriciteit. Slecht idee, vindt Groot Koerkamp. “Dat is goed als je alleen naar de energiedoelen kijkt, maar in het grotere plaatje is het verspilling van een waardevolle grondstof. We weten dat organische stof heel belangrijk is om de bodem vruchtbaar te houden, en dan moet je die mest niet gaan verbranden. Voor een duurzame veehouderij moet je juist kringlopen sluiten en zuinig zijn op stikstof en fosfaat.”

Cluster	Verduurzaming productie en transitie, Economisch perspectiefvolle agroketens, Kennisbasis duurzame landbouw
Informatie:	www.kennisonline.wur.nl
Contact:	Sjaak.Bakker@wur.nl 0317 - 48 56 05 Peter.Grootkoerkamp@wur.nl 0320 - 23 85 14